

Η γλώσσα των κειμένων του Γέροντος Αιμιλιανού (Μέρος Τρίτο) (Γεώργιος Μπαμπινιώτης, Καθηγητής Γλωσσολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών)

/ [Πεμπτουσία](#)

Ο πρώτος τόμος με ομιλίες του Γέροντος Αιμιλιανού Σιμωνοπετρίτου εκδόθηκε από το Ιερό Κοινόβιο του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου της Ορμύλιας Χαλκιδικής με τον τίτλο «Σφραγίς Γνησία». Πέραν του μεστού πνευματικών νοημάτων και βιωμάτων περιεχομένου αυτού του βιβλίου, μεγάλη αίσθηση προκαλεί στον αναγνώστη το εισαγωγικό σημείωμα. Πρόκειται για ένα κείμενο του γνωστότερου ίσως στις μέρες μας Έλληνα Γλωσσολόγου, Γεωργίου Μπαμπινιώτη, το οποίο επιγράφεται ως : «Η γλώσσα των κειμένων του Γέροντος Αιμιλιανού». Στο εξαίρετο αυτό κείμενο δίνεται η δυνατότητα στον αναγνώστη να κατανοήσει τη σημασία της γλώσσας ως μέσου επι-κοινωνίας της βιωμένης Αγιοπνευματικής εμπειρίας. Η Πεμπτουσία δημοσιεύει σε τρία μέρη το εισαγωγικό αυτό σημείωμα με την ευχή να αποτελέσει μία αφορμή για τους επισκέπτες της να εντρυφήσουν στις διδαχές του Γέροντος Αιμιλιανού προς ωφέλεια πνευματική.

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/1OX2eKa>]

Ποιός θα σκεφθεί να μεμφθεί τον Σολωμό, τον Παλαμά, τον Καβάφη, τον Σεφέρη ή τον Ελύτη γιατί, όπου το κρίνουν σκόπιμο, ανασύρουν και ενεργοποιούν στην ποίησή τους στοιχεία από όλες τις περιόδους της γλωσσικής έκφρασης των Ελλήνων; Στοιχεία της αρχαίας γλώσσας, της ελληνιστικής Κοινής, στοιχεία της λόγιας εκκλησιαστικής και θύραθεν γλωσσικής μας παράδοσης. Έτσι δρά ο δημιουργός, αφού δημιουργία σημαίνει πάνω απ' όλα ελευθερία• ελευθερία σ' όλες τις εκφάνσεις της• κατ' εξοχήν δε ελευθερία στη γλωσσική έκφραση. Κοντολογής, ο λόγος περί Θεού, ο θεολογικός λόγος, από τη φύση του, είναι μέγιστη μορφή επικοινωνιακής ελευθερίας και έννοια ποιότητας, έτσι που να αυτοπροσδιορίζεται

και να μορφώνει, κατά περίστασιν, τη γλωσσική του ιδιοσυστασία μέσα από τις επιλογές του δημιουργού του. Η γλώσσα των κειμένων του Γέροντος Αιμιλιανού είναι τρανή απόδειξη μιας τέτοιας γλωσσικής συμπεριφοράς - φυσικής, αυθόρμητης, αδέσμευτης, αντιμορφοκρατικής, εκλεκτικής και, γι' αυτό, απόλυτα δηλωτικής και θελκτικής, με το χαρακτηριστικό μιας έντονης επικοινωνιακής αύρας να αναδύεται από αδρά, δηλωτικά στοιχεία του γλωσσικού παρελθόντος και δυνατά εκφραστικά στοιχεία του γλωσσικού μας παρόντος.

Το κατ' εξοχήν δε γνώρισμα, που διέπει και φωτίζει τη γλώσσα του, είναι η

επικοινωνιακή του ειλικρίνεια, η λαχτάρα του να επικοινωνήσει, να συναντήσει τον ακροατή του, να συνομιλήσει μαζί του, να τον καταστήσει κοινωνό των αληθειών που έχει ο ίδιος κατακτήσει μέσα από τη μακρόχρονη πνευματική του άσκηση. Αν δεν είναι αυτό κοινωνία γλωσσική και επικοινωνία, τότε τι είναι; Κατά πόσον αυτό το πάθος του Γέροντα για τον Χριστό, αυτή η αγωνία πνευματικής τελείωσης και συνάντησης με τον Θεό και ο πόθος να τα μεταδώσει στους άλλους μπορούσαν ή έπρεπε να υποκύψουν σε γλωσσικούς περιορισμούς και κανόνες, ας το κρίνει ο αναγνώστης των κειμένων αυτής της εκδόσεως.

Τέλος, η διακειμενικότητα της γλώσσας του Γέροντα, η σχέση της δηλ. με τη γλωσσική παράδοση συναφών θεολογικών κειμένων, είναι φυσικό να έχει τον αντίκτυπό της και στη γραφική παράσταση της γλώσσας του, στην ορθογραφία. Η τήρηση της ιστορικής ορθογραφίας, που αποτελεί τη γνώριμη εικόνα των κειμένων με τα οποία συναναστρέφεται βιωματικά επί χρόνια, είναι φυσικό να έχει παγιώσει στη συνείδησή του οικείες “οπτικές παραστάσεις” των λέξεων καθώς και συγκεκριμένη ορθογραφική πρακτική, η οποία δεν υπόκειται κι αυτή σε κανονιστικές ορθογραφικές ρυθμίσεις, σε συμβατικές απλουστεύσεις, σε ρυθμίσεις και μεταρρυθμίσεις στους ληκτικούς τύπους των λέξεων και στον τονισμό (μονοτονικό). Υπάρχει, τρόπον τινά, ένα οπτικό (γραφικό και ορθογραφικό) συνεχές ανάμεσα στα κείμενα αυτά και στα άλλα, τα ιερά και τα θεολογικά κείμενα, στα οποία παραπέμπουν και τα οποία απηχούν. Η πρακτική της γραφής, η ορθογραφία των λαϊκών και κοσμικών, που επηρεάζεται από τον Τύπο, την Εκπαίδευση, την ηλεκτρονική γραφή κ.ά., αφήνουν ατάραχο το γλωσσικό και ορθογραφικό αίσθημα του αθωνίτη μοναχού, όμοια όπως οι κοσμικές απολαύσεις και τεχνολογικές εξαρτήσεις, τις οποίες ο ίδιος έχει απαρνηθεί ως επιλογή ζωής. Έτσι η διατήρηση της ορθογραφίας των τύπων λ.χ. της υποτακτικής (-η, -ωμε, -θή κ.τ.ό.) ή των τύπων με χρονική αύξηση (ώρισα, ωρισμένος) είναι απολύτως φυσική στη γραπτή γλώσσα του Γέροντα και σε πλήρη αρμονία με τον τρόπο που είναι γραμμένα τα λοιπά κείμενα που μελετά, παραπέμπει και ερμηνεύει. Συμβιβασμοί και παραχωρήσεις στις μεταβαλλόμενες συνήθειες του αναγνώστη δεν είναι νοητοί για τέτοια κείμενα, για τα οποία ο ίδιος ο (υποψιασμένος ή επαρκής) αναγνώστης, από την επαφή του με συναφή κείμενα, αναμένει μια διαφορετική γλωσσική εικόνα και υφή, αυτήν που ταιριάζει σ’ έναν τέτοιο τύπο κειμένων.

* * *

Οι σκέψεις που εκθέσαμε για την ύφη της γλώσσας των κειμένων του Γέροντος Αιμιλιανού και για τη γλωσσική μορφή και ορθογραφία με την οποία εμφανίζονται στην παρούσα έκδοση, δεν είναι παρά μια απλή κατάθεση ενός γλωσσολόγου, για το πώς είναι φυσικό να λειτουργεί η γλώσσα σε κείμενα αυτού του τύπου και πώς εξηγούνται, από γλωσσολογικής πλευράς, όσα αυθόρμητα, υποσυνείδητα ή και συνειδητά εφαρμόζονται στα κείμενα αυτά. Ό,τι προσπάθησα να επισημάνω, έξ

αφορμής των κειμένων του Γέροντος αλλά και όσων άλλων — και είναι πολλά — κινούνται στην ίδια γλωσσική κατεύθυνση, είναι ότι η ελληνική γλώσσα, με την καλλιέργεια που έχει αποκτήσει από το δούλεμά της πάνω στο αμόνι της έκφρασης μεγάλων κειμένων του Ελληνισμού και της Ορθοδοξίας, παρέχει τα μέσα σε όσους διαθέτουν αγάπη, ευαισθησία και παιδεία γλωσσική να εκφράζονται με έναν πλούσιο, προσωπικό και επικοινωνιακά αποτελεσματικό λόγο. Φτάνει να αποδεσμεύονται από τις ιδεοληψίες μιας τεχνητά επιβεβλημένης “γλωσσικής συνέπειας” και μιας νοοτροπίας γλωσσικού εξισωτισμού, που είναι και ιστορικά και γλωσσολογικά και πνευματικά και ανθρώπινα αφύσικες. Η γλώσσα, το είπαμε ήδη, είναι πάνω απ’ όλα δημιουργία, και ως δημιουργία προϋποθέτει την ελεύθερη γλωσσική συνείδηση του δημιουργού που επιλέγει και οικοδομεί ο ίδιος την έκφρασή του, δηλ. τη σκέψη του, το ίδιο του το είναι. Σ’ αυτό, στα “ιερά και τα όσια” της έκφρασης, στη διαδικασία συνάντησης ανθρώπου με άνθρωπο, παρεμβάσεις, ρυθμίσεις, ψευδοσυνέπειες και κάθε μορφής γλωσσικοί εξισωτισμοί δεν έχουν καμμία θέση.

Ας απολαύσουμε, λοιπόν, τη διδασκαλία του Γέροντα στον πρωτογενή, γάργαρα λόγο του κι ας βοηθήσουν οι άξιες μοναχές, που επιμελούνται την έκδοση αυτής της πολύτιμης πνευματικής παρακαταθήκης, να τηρηθεί αλώβητος ο λόγος αυτός. Το οφείλουμε στον Γέροντα, στην παράδοση τέτοιων κειμένων και στην ίδια την ελληνική γλώσσα.

Γ. Μπαμπινιώτης
Καθηγητής Γλωσσολογίας
Πανεπιστημίου Αθηνών